

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้านเศรษฐกิจของจีน-สหรัฐอเมริกา
(ค.ศ.1978-2015)

ECONOMIC RELATIONS BETWEEN CHINA-UNITED STATE
(1978-2015)

ชลดา เสวตศิลา*

Chonlada Savettasila

การุณย์ลักษณ์ พหลโยธิน**

Karunrak Phaholyothin

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความเป็นมาของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้านเศรษฐกิจของจีน-สหรัฐอเมริกา (ค.ศ. 1978-2015) (2) วิเคราะห์นโยบายด้านเศรษฐกิจของจีนในยุคต่างๆตั้งแต่ ค.ศ.1978-2015 (3) แนวโน้มของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้านเศรษฐกิจจีน-สหรัฐอเมริกาและแนวโน้มของนโยบายจีนที่มีต่อการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้วิธีในหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ผลจากการวิจัยพบว่า

153

ปีที่ 6 ฉบับที่ 12 ก.ค.- ธ.ค. 2562

* นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

** อาจารย์ประจำโครงการรัฐศาสตร์ดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยปทุมธานี

1. ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจของประเทศจีน-สหรัฐอเมริกา (ค.ศ. 1978-2015) มีการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ในลักษณะที่เพิ่มพูนและประสานความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างผลประโยชน์ร่วมกัน โดยมีการพัฒนาความสัมพันธ์ไปสู่ความเป็นหุ้นส่วนที่สร้างสรรค์และหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ตามลำดับ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในระดับสูงอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ในประวัติศาสตร์ ส่งผลให้เกิดความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งในระดับพหุภาคีและทวิภาคีระหว่างทั้งสองประเทศ

2. นโยบายด้านเศรษฐกิจของจีนนับแต่เปิดประเทศของจีนในทศวรรษที่ 70 เป็นต้นมาเป็นรากฐานเสริมสร้างและสนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างจีนและสหรัฐอเมริกาให้มีความปรองดองกันมากขึ้น ปัจจัยหลักคือ การที่ทั้งสองประเทศต่างตระหนักถึงความสำคัญของผลประโยชน์ของกันและกัน ได้จากผลประโยชน์ร่วมทั้งในระดับทวิภาคี พหุภาคี และระดับโลก ทั้งคู่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งของประเทศตนเองให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้น โดยเฉพาะความสำคัญทางเศรษฐกิจที่ทวีความสำคัญมากขึ้นในกระแสโลกาภิวัตน์ ที่ทำให้ต่างจำเป็นต้องร่วมมือกันมากขึ้น นโยบายต่างประเทศด้านเศรษฐกิจของจีนในแต่ละสมัยของผู้นำนับแต่เติ้งเสี่ยวผิง เป็นต้นมา ในแต่ละยุคตั้งแต่ ค.ศ. 1978-2015 ได้แสดงให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายและผลประโยชน์ของจีนที่ต้องการผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพื่อการพัฒนาประเทศ และ 3. แนวโน้มระหว่างประเทศด้านเศรษฐกิจ สาธารณรัฐประชาชนจีน-สหรัฐอเมริกาในศตวรรษที่ 21 ทั้งสองประเทศมีการติดต่อ แลกเปลี่ยน เจรจา และร่วมมือกันมากขึ้นในด้านต่าง ๆ เพื่อผลประโยชน์ของทั้งสองประเทศเองและผลประโยชน์ของภูมิภาค

และของโลกที่สอดคล้องกับแนวโน้มของนโยบายจีนที่มีต่อการพัฒนาประเทศ

อย่างไรก็ดีในขณะเดียวกันจีนและสหรัฐอเมริกาก็ยังมีความขัดแย้ง ความบาดหมาง และปัญหาที่ต้องการการระงับ แก้ไขอยู่อีกหลายเรื่อง แต่โดยภาพรวมแล้ว ความสัมพันธ์ในยุคนี้เป็นความสัมพันธ์ที่มีลักษณะเป็นมิตรและคู่แข่งต่อกัน ในขณะที่ฟุ้งพาดอาศัยซึ่งกันและกันในด้านแนวโน้มของนโยบายการพัฒนาประเทศของจีนจะเป็นไปในทางสร้างการพัฒนาให้ทั่วถึงทั้งประเทศ ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะนโยบายทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับการดูแลสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเพิ่มศักยภาพความสามารถในการแข่งขันความร่วมมือในทางเศรษฐกิจขึ้นภายในประเทศ โดยเป็นผลมาจากความร่วมมือและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของทั้ง 2 ประเทศนั่นเอง

คำสำคัญ : ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบายต่างประเทศ ทุนนิยมเศรษฐกิจตลาดแบบสังคมนิยมของจีน

Abstract

In this thesis, the researcher investigates the international economic relations between the People's Republic of China (PRC) and the United States of America (USA) in the period between 1978 and 2015. As such, the researcher studies (1) the historical background of the international economic relations between the two countries. Moreover, the researcher analyzes (2) the economic policy of the PRC at various stages in the period of concern. Finally, furthermore, the researcher examines (3) the trend of international economic relations between the PRC and the USA in addition to the internal trend of policy governing the economic development of the PRC in the 21st century. In carrying out this qualitative research investigation, the researcher adopted a research methodology requiring the analysis of documents. Findings are as follows: 1. The relations between the PRC and the USA in the period between 1978 and 2015 show increasing coordination and cooperation for the sake of mutual benefits. This developing partnership has evolved into a strategic partnership in its more recent stages. This has led to relations on a plane higher than has hitherto been the case in the history of relations between the two countries. This has resulted in bilateral economic cooperation between the two countries, which at times has also involved multilateral relations with

both the PRC and the USA being simultaneously involved with other countries. 2. An important factor generating more equitable relations between the PRC and the USA was the fact that both countries were conscious of the imperative of pursuing their own interests. These interests were manifested in bilateral and multilateral levels on a global scale. The countries were interdependent and, as such, made use of this state of affairs in accentuating their strengths and striving to become more stable. Economic matters are of paramount significance in an era of globalization and have induced both countries to seek cooperation at higher levels. The PRC's foreign policy in respect to the economy in all periods since the premiership of Deng Xiaoping and from 1978 to 2015 reflected the goals of and what was economically beneficial to the PRC for the sake of the development of the country. And 3. In regard to the relations between the PRC and the USA in the 21st century, the countries will continue to make contact, enter into exchanges, negotiate with one another, and collaborate more and more extensively in an array of aspects that promise to redound to the benefit of both countries, the Asia-Pacific region, and the rest of the world. However, at the same time, there will be continuing conflicts, agreements, and problems to be solved. Overall, the relations in this period should prove to be friendly and

yet competitive, as well as continuing to reveal mutual dependence.

Concerning the trend of the PRC's development policy, the researcher holds that there is a tendency to pursue economic development throughout the country in order to decrease inequality and to foster sustainable development, especially as shown by economic policies fostering solutions to severe environmental problems. Competitive capacity should be heightened, as well as internal economic cooperation. This would be a resultant of cooperation and economic relations between the PRC and the USA.

Keywords: International Relations, Foreign Policy, Capitalism and Socialist Market Economy

บทนำ

สาธารณรัฐประชาชนจีน นับแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและน่าสนใจ อันเนื่องมาจากการที่ประเทศจีนเป็นประเทศขนาดใหญ่ มีประวัติศาสตร์ต่อเนื่องมานานหลายพันปี อีกทั้งยังคงเคยเป็นอู่อารยธรรมในสมัยโบราณ ตลอดจนมีเอกลักษณ์โดดเด่นไม่เหมือนชาติอื่น ส่งผลให้จีนสามารถฝ่าฟันภัยและวิกฤตต่างๆ มาได้จนถึงปัจจุบัน

การสร้างประเทศที่เป็นหนึ่งเดียวภายใต้การปกครองเดียว ซึ่งถือได้ว่าเป็นก้าวใหญ่ของการพัฒนาประเทศจีน เริ่มขึ้นเมื่อจีนใหม่ได้สถาปนาขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1949 แล้วเป็นต้นมา เศรษฐกิจจีนได้รับการพัฒนาค่อนข้างเร็วโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือหลังจากจีนได้ดำเนินการการปฏิรูปและเปิดประเทศเมื่อปี ค.ศ. 1978 แล้วเป็นต้นมา เศรษฐกิจจีนได้พัฒนาก้าวหน้าไปอย่างต่อเนื่อง ถ้าวเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 9 ขึ้นไป (พิเชษฐ ชัยยัง, 2014)

การที่จีนผงาดขึ้นมาเยือนบนเวทีทางเศรษฐกิจระดับประเทศได้อย่างโดดเด่นนั้น ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ นโยบายทางเศรษฐกิจของจีน ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญที่ต้องศึกษาและทำความเข้าใจ เพื่อให้เห็นถึงแนวทางและยุทธศาสตร์ในการดำเนินการของประเทศจีน อันนำมาซึ่งความมั่งคั่งมั่นคง เป็นปึกแผ่น และเข้มแข็ง จนกลายเป็นประเทศมหาอำนาจประเทศหนึ่งในเวทีโลก

การพัฒนานโยบายเศรษฐกิจของจีนเริ่มตั้งแต่วันที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนขึ้นครองอำนาจในปี ค.ศ. 1949 ยุคเหมาเจ๋อตงได้พยายามสร้างประเทศให้เข้าสู่สังคมคอมมิวนิสต์ มีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจโดยรัฐเรียกว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจจากส่วนกลาง แต่เมื่อเหมาเจ๋อตงถึงแก่อสัญกรรมในปี ค.ศ. 1976 ผู้นำพรรค

คอมมิวนิสต์รุ่นที่สอง คือ เต็งเสี่ยวผิง ซึ่งมีลักษณะประนีประนอม โดยเขาเชื่อว่าเป้าหมายสำคัญที่สุด คือ การให้ประชาชนชาวจีนมีความเป็นอยู่ที่ดี ไม่อดอยาก ประโยคที่สะท้อนแนวคิดที่ยึดหยุ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจของเต็งเสี่ยวผิง คือ “แมวสีอะไรก็จับหนูได้” (วีธีร์ พานิชวงศ์, สิทธิ สุนทรานุรักษ์, และวิเชียร แก้วสมบัติ, 2551) เต็งเสี่ยวผิงเริ่มดำเนินนโยบาย “นโยบายสี่ทันสมัย” นโยบายสี่ทันสมัยเป็นการเน้นการพัฒนาสี่ด้าน ประกอบไปด้วยภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการป้องกันประเทศ (วีธีร์ พานิชวงศ์, สิทธิ สุนทรานุรักษ์ และวิเชียร แก้วสมบัติ, 2551)

นโยบายดังกล่าวนี้ ส่งผลให้จีนเปิดประเทศสู่โลกภายนอกมากขึ้น การปฏิรูปเศรษฐกิจของเต็งเสี่ยวผิงนั้น ยังคงยึดมั่นในหลักการพื้นฐาน 4 ประการ คือ หนทางสังคมนิยม ลัทธิมาร์กซ์ประชาธิปไตยของประชาชน และการนำของพรรคคอมมิวนิสต์จีน รวมทั้งการดำเนินการปฏิรูป เปิดกว้างในทุกๆด้านทั้งในประเทศและนอกประเทศ

จุดสำคัญของการปฏิรูปคือ การพัฒนาเศรษฐกิจ เต็งเสี่ยวผิงได้ใช้ระบบตลาดสังคมนิยม ซึ่งเศรษฐกิจแบบตลาดสังคมนิยมแบบจีน มีความแตกต่างจากเศรษฐกิจตลาดแบบทุนนิยม คือ เศรษฐกิจตลาดสังคมนิยมตั้งอยู่บนฐานของส่วนรวม มิใช่ฐานของปัจเจกชนดังเช่นทุนนิยม เศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนฐานของส่วนรวม ประกอบด้วยวิสาหกิจเอกชน จะมีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยขณะเดียวกันระบบตลาดสังคมนิยมจะมุ่งเน้นความมั่งคั่งร่วมกัน ความมั่งคั่งร่วมกันนี้ ผู้ใดมั่งคั่งก่อนหรือ เขตใดมั่งคั่งก่อน จะต้องช่วยเหลือเกื้อกูลส่วนอื่นๆในสังคมด้วย ซึ่งเป็นกลไกในการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ (แกะรอยสื่อจีน: “สังคมนิยม” สู่ “ทุนนิยม”) ทั้งนี้ ระบบตลาดสังคมนิยมของจีนเปิดโอกาสให้เอกชน

ดำเนินธุรกิจการค้าส่วนตัว ประกอบอุตสาหกรรมการผลิตได้อย่างเสรี ถือว่าเศรษฐกิจภาคเอกชนมีความสำคัญเทียบเท่าเศรษฐกิจภาครัฐ เศรษฐกิจจะระบบตลาดสังคมนิยมที่มีลักษณะจำเพาะของจีน อยู่ภายใต้รากฐานทางเศรษฐศาสตร์ที่ประกอบไปด้วย 4 ทฤษฎีหลัก คือ ทฤษฎีเศรษฐกิจตลาดสังคมนิยม ทฤษฎีความสัมพันธ์ทางการผลิต ทฤษฎีเศรษฐกิจภาครัฐ และทฤษฎีองค์ประกอบรูปแบบเศรษฐกิจของประเทศ (วิจิตร พานิชวงศ์, สิทธิ สุนทรานุกฤษ และวิเชียร แก้วสมบัติ, 2515)

การพัฒนาเศรษฐกิจของจีน ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1949 จนถึงปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในแง่ของการปรับตัว โดยเฉพาะพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่กุมบังเหียนจีนมาโดยตลอด จีนยังเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ที่มีการปกครองแบบสังคมนิยม แต่จีนเลือกที่จะนำระบบเศรษฐกิจแบบตลาดมาใช้ เศรษฐกิจแบบตลาดสังคมนิยมของจีนมีลักษณะเฉพาะตัว ทั้งนี้ผู้นำในแต่ละยุคต่างมีแนวคิดในการพัฒนาประเทศที่แตกต่างกันออกไป มาจนถึงวันนี้ จีนกำลังจะกลายเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลกในทศวรรษที่ 21 ภายใต้นิยามคำว่า “หนึ่งประเทศสองระบบ”¹ (จุลชีพ ชินวรโรณ, 2540, หน้า 6)

และนับตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 21 เป็นต้นไป จีนมีโอกาที่จะขยายตัวเติบโตใหญ่ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศ และมีสถานะเป็นมหาอำนาจของโลกในองศาที่กว้างไกลและด้วยก้าวย่าง

¹ การปกครองแบบ “หนึ่งประเทศ สองระบบ” เป็นแนวคิดที่จีนคิดขึ้นมาสำหรับการรวมดินแดนของจีนที่มีความแตกต่างกันมากในระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แต่เมื่อมารวมกันทางการเมือง ยอมรับอธิปไตยของจีนเป็นประเทศเดียวกันแล้ว จีนจะยินยอมให้ดินแดนนั้น ๆ คงระบบเศรษฐกิจและสังคมต่อไปได้อีกระยะหนึ่ง เป็นสองระบบในประเทศเดียวกัน โดยดินแดนนั้นจะมีอิสระในการปกครองและบริหารกิจการภายในระดับหนึ่งในรูป “เขตบริหารพิเศษ” (special administration region: SAR)

ที่หนักแน่นมั่นคงยิ่งขึ้น โดยที่จีนจะเป็น “ตัวแปร” สำคัญในการกำหนดพลวัตทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคงของโลกมากยิ่งขึ้นไป

ในด้านเศรษฐกิจนั้น จีนมีความได้เปรียบจากปัจจัยภายในประเทศของจีนเอง ในการพัฒนาเศรษฐกิจนั้น พิจารณาได้จากการที่จีนมีฐานทั้งทางอุปทาน (Supply) และอุปสงค์(Demand) อันเข้มแข็งใหญ่โต เช่น การที่จีนมีประชากรถึงประมาณ 1,300 ล้านคน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 22% ของประชากรโลกรวมกันนั้น ส่งผลให้จีนมีกำลังแรงงาน (labor force) ที่มากที่สุดในโลก ทำให้ค่าจ้างแรงงานมีระดับต่ำหรือ กำลังแรงงานสำรอง (Reserved labor) จำนวนมหาศาลที่จีนมีอยู่ จะส่งผลให้อัตราค่าจ้างแรงงานมีแนวโน้มค่อนข้างคงที่ ส่งผลให้การบริหารค่าจ้างแรงงาน (Wage management) ของผู้ประกอบการที่ลงทุนในจีนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไปนั่นเอง

ประการต่อมา การที่เศรษฐกิจจีนเปิดตัวกว้างต่อสากลยิ่งขึ้นจนสามารถเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก(WTO) ได้ในปี ค.ศ. 2001 เป็นต้นมา ยังเป็นการกรุยทางไปสู่การเชื่อมโยงและกระตุ้นปฏิสัมพันธ์ของเศรษฐกิจจีนกับเศรษฐกิจโลกให้มีความแนบแน่นยิ่งขึ้น การก้าวอ้างของจีนในเวทีสากลแห่งนี้เป็นที่จับตามองเป็นอย่างมากทั้งจากสมาชิกประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย เพราะแม้ระดับขั้นพัฒนาการทางเศรษฐกิจของจีนยังมีไม่มากและถูกจับอยู่ในกลุ่มของประเทศกำลังพัฒนา แต่เศรษฐกิจของจีนก็มีขนาดใหญ่และมีโอกาสที่จะขยายตัวมากขึ้นไปอีกเมื่อพิจารณาจากศักยภาพของเศรษฐกิจจีนเองที่เพิ่งเปิดตัวสู่ระบบเศรษฐกิจแบบตลาดได้ไม่นาน

อีกประเด็นในความเปลี่ยนแปลงของการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของจีนที่น่าสนใจคือ ความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกา ในด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีลักษณะเป็นมิตรและศัตรูสลับกันไปมานับตั้งแต่อดีต สหรัฐอเมริกาได้เริ่มเข้ามาเกี่ยวข้องกับจีนอย่างจริงจังในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 โดยเข้ามาในฐานะหนึ่งในจักรวรรดินิยมตะวันตกที่แสวงหาผลประโยชน์ ทั้งชีวิตและทรัพย์สินของชาวจีน แต่ในปัจจุบันในยุคที่สหรัฐอเมริกากำลังเผชิญหน้ากับภาวะเศรษฐกิจถดถอยครั้งล่าสุด นับตั้งแต่ทศวรรษ 1930 เป็นที่ทราบกันดีว่า รัฐบาลภายใต้การนำของนายบารัค โอบามา หรือที่ชาวจีนเรียกกันทั่วไปว่า “เอ๋อปาหมา” (วริษฐ์ ลิ้มทองกุล, 2554, หน้า 45) นั้น ต้องกู้ยืมเงินจากประเทศจีนมากระตุ้นเศรษฐกิจของตัวเองผ่านทางพันธบัตรรัฐบาลสหรัฐฯ และพันธบัตรประเทศอื่นๆ จนทำให้ประเทศจีนกลายเป็นประเทศที่มีทุนสำรองกว่า 3.65 ล้านล้านเหรียญสหรัฐฯ และกลายเป็นประเทศที่ถือครองพันธบัตรสหรัฐฯ มากที่สุดในโลก

นอกจากนี้ในภาวะที่เศรษฐกิจสหรัฐอเมริกา ยุโรป ญี่ปุ่น กำลังตกอยู่ในภาวะถดถอย กำลังซื้อหดหาย ตลาดประชากรขนาด 1,300 ล้านคนของจีนที่กำลังเติบโตและมีกำลังซื้อมหาศาลย่อมจะถูกตั้งความหวังให้เป็นแรงขับเคลื่อนหลักในการฟื้นฟูเศรษฐกิจโลกโดยปริยาย

การที่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจะดีขึ้นได้นั้น จำเป็นจะต้องเกิดจากปัจจัยของทั้งสองฝ่ายมาผสมผสานกัน มิใช่เกิดจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเท่านั้น ในส่วนของจีนและสหรัฐอเมริกานั้น อาจกล่าวได้ว่าทั้งสองฝ่ายได้เรียนรู้ซึ่งกันละกัน และพยายามประนีประนอมในความสัมพันธ์และนโยบายของแต่ละฝ่าย จนกระทั่งเกิดการพัฒนาและฟื้นฟูความสัมพันธ์จนก้าวหน้ามาได้ในปัจจุบัน ปัญหาในการศึกษาประการหนึ่งนั่นคือ งานวิจัยที่ใช้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ด้านเศรษฐกิจเป็นศูนย์กลางในการศึกษาระหว่างจีนและสหรัฐอเมริกา นั้นมีน้อย และทางฝ่ายจีนนั้นยังมีอุปสรรคในเรื่องของข้อมูลและภาษา เป็นสำคัญ จึงเป็นสาเหตุให้ งานวิจัยชิ้นนี้สนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้านเศรษฐกิจจีน-สหรัฐอเมริกา ในศตวรรษที่ 21 และปัจจัยที่มีส่วนช่วยให้จีนมีการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องและเติบโตจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

สรุปผลการวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้านเศรษฐกิจของจีน - สหรัฐอเมริกา (ค.ศ. 1979-2015) เป็นเรื่องราวของการพัฒนาด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ นั่นคือ ประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา อีกทั้งยังรวมไปถึงการปรับเปลี่ยนหรือแก้ไขนโยบายและโครงสร้างภายในประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและทัดเทียมประเทศอื่นๆ โดยทางฝ่ายของจีนนั้นได้ดำเนินนโยบายเปิดประเทศ และได้ทำการปฏิรูปเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 1978 นำโดยผู้นำนักปฏิรูปเศรษฐกิจ “เติ้งเสี่ยวผิง” ภายใต้การพัฒนา “สี่ทันสมัย” (four modernization) (สุรชัย ศิริไกร, 2558, หน้า 1) นับตั้งแต่เริ่มปฏิรูปเศรษฐกิจมาจนถึงในขณะนี้ เศรษฐกิจจีนสามารถก้าวกระโดดและขยายตัวอย่างรวดเร็ว (สมภพ มานะรังสรรค์, 2546, หน้า 1-2) โดยในรอบ 30 ปีที่ผ่านมา จีนมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 9.5 ต่อปี จึงเป็นที่น่าสนใจศึกษาว่าจีนสามารถเป็นประเทศที่มีพัฒนาการและมีเส้นทางปฏิรูปเศรษฐกิจได้ การศึกษาจากความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างจีน - สหรัฐอเมริกาที่ได้ใช้อาศัยการเริ่มต้นความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจจีน - สหรัฐอเมริกา กับการดำเนินนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจ

ภายในประเทศของจีนที่ต้องการพัฒนาให้ก้าวกระโดด จุดหมายของการมาเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจโดยแนวคิดแบบตลาดสังคมนิยม

รัฐบาลจีนเริ่มต้นการปฏิรูปจากระบบการวางแผนจากส่วนกลาง (Centrally Control and Command) ซึ่งภาครัฐเข้าไปควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจทุกอย่าง โดยเปลี่ยนมาเป็นระบบที่ค่อยๆ ผ่อนคลาย และเน้นการสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นการแข่งขัน ซึ่งได้ทดลองนำกลไกตลาดมาใช้ในบางพื้นที่ ที่สำคัญผู้นำจีนเลือกเส้นทางปฏิรูปสู่กลไกตลาดโดยการคำนึงสภาพภายในของจีนเป็นหลัก

เส้นทางการปฏิรูปสู่ระบบตลาดของจีนสามารถแบ่งออกเป็น 2 ระยะใหญ่ๆ ดังนี้

ช่วงแรก (ค.ศ. 1979-1994)

ช่วงแรกเป็นการปฏิรูปโดยใช้ระบบตลาดควบคู่ไปกับการวางแผนจากรัฐ เช่น การให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างแรงจูงใจ การส่งเสริมให้มีการสร้างวิสาหกิจใหม่ๆที่ไม่ใช่ของรัฐ การกระตุ้นให้มีการแข่งขันระหว่างมณฑลต่างๆ การรักษาเสถียรภาพทางการเงินโดยใช้ระบบราคาคู่ (Financial Dualism) และการกระจายอำนาจบริหารจัดการไปสู่รัฐบาลท้องถิ่น (Decentralization) เป็นต้น

ที่สำคัญก็คือ การวางแผนจากส่วนกลางยังคงมีบทบาทสำคัญควบคู่ไปกับการค่อยๆทดลองนำกลไกตลาดและระบบจูงใจมาใช้ ผลในภาพรวมของการปฏิรูปในระยะนี้ปรากฏว่า ภาคที่อยู่นอกรการควบคุมหรือไม่ได้ดูการวางแผนจากรัฐกลับประสบความสำเร็จมากกว่าส่วนที่ยังคงถูกกำหนดหรือควบคุมจากรัฐ โดยเฉพาะการขยายตัวของ “วิสาหกิจรวมหมู่ในท้องถิ่น” (Township and Villages Enterprises: TVEs) อย่างรวดเร็ว ทำให้รัฐบาลจีนเริ่มมั่นใจกับการทดลองนำระบบตลาดมาใช้ และได้ขยายผลไปยังส่วนอื่นๆ ของประเทศ

ช่วงที่สอง (ค.ศ. 1994 – ปัจจุบัน)

หลังจากที่ปัจจัยต่างๆมีความพร้อมต่อการนำระบบตลาดมาใช้มากขึ้น การปฏิรูปเศรษฐกิจจีนก็เข้าสู่ช่วงที่สอง คือนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1994 มาจนถึงปัจจุบัน โดยรัฐบาลจีนได้นำระบบตลาดที่อิงกฎกติกาสากลมาใช้มากขึ้น ที่สำคัญก็คือในปี ค.ศ. 1994 ได้มีการปฏิรูประบบการคลังและการจัดเก็บภาษี โดยการแยกหน่วยงานด้านภาษีของรัฐบาลท้องถิ่นออกจากรัฐบาลกลาง รวมทั้งการปฏิรูปในด้านอื่นๆอย่างเต็มรูปแบบ เช่น การปรับหน่วยเงินตราเหลือหน่วยเดียวคือ เงินเหรินหมินปี้ (Renminbi : RMB) หรือเงินหยวน จากเดิมที่มีการแยกหน่วยเงินที่ใช้โดยชาวจีนและหน่วยเงินสำหรับคนต่างชาติ ก่อนจะประกาศใช้อัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ในปีเดียวกันโดยผูกติดกับเงินเหรียญสหรัฐฯ ซึ่งมีผลให้เงินหยวนจีนมีค่าลดลง (Devalue) เมื่อเปรียบเทียบกับเงินเหรียญสหรัฐฯ สร้างความได้เปรียบในการส่งออกให้กับสินค้าจีน รวมทั้งการยินยอมให้มีการนำเงินหยวนที่ได้จากการค้าขายระหว่างประเทศมาแลกเปลี่ยนเป็นเงินตราต่างประเทศได้ (แต่ยังคงควบคุมการไหลเวียนของอัตราต่างประเทศภายใต้บัญชีทุน)

นอกจากนี้ยังได้ปฏิรูประบบการบริหารของธนาคารกลางของจีน (People's Bank of China : PBOC) และมีการตั้งสาขาของธนาคารกลางจีนในมณฑลสำคัญ ตลอดจนการลดขนาดของหน่วยงานราชการ การแปรรูปรัฐวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กให้เป็นของเอกชน การปลดคนงานที่ล้นเกินอยู่ในรัฐวิสาหกิจเหล่านั้น (แต่ยังคงมีปัญหาการแปรรูปรัฐวิสาหกิจที่มีขนาดใหญ่) และการริเริ่มระบบสวัสดิการแบบ Social Safety Net เป็นต้น

ผลจากการปฏิรูประบบการบริหารภายในประเทศนั้น รัฐบาลจีนได้แก้ไขปัญหาความยากจนจากเดิมในปี ค.ศ. 1978 ร้อยละ 30 ของประชากรในชนบทที่มีฐานะยากจน (ประมาณ 250 ล้านคน) แต่ในอีก 30 ปีต่อมา ประชากรที่มีฐานะยากจนในจีนมีอยู่ราว 21 ล้านคน ซึ่งลดลงจากเดิมกว่า 230 ล้านคน ส่วนผลของการเติบโตอย่างรวดเร็วที่มีต่อเศรษฐกิจภายนอกประเทศ อาจประเมินในเชิงบวกได้ดังนี้

1. การเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนทำให้จีนมีความต้องการสินค้าเครื่องจักรญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และทรัพยากรธรรมชาติ และพลังงาน เช่น ถ่านหิน เหล็ก เหล็กกล้า ก๊าซธรรมชาติ และน้ำมัน จากอาเซียน รัสเซีย ตะวันออกกลาง และเอเชียกลาง ทำให้จีนกลายเป็น “จักรกลของการเติบโตของเอเชีย” (engine of growth of Asia) แทนญี่ปุ่น และจีนเป็นตลาดนำเข้าสินค้าบริโภคระดับกลางและสูงต่างๆ จากอเมริกา ยุโรป เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น และไต้หวัน
2. จีนเป็นฐานการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมที่มีต้นทุนการผลิตที่ถูกลงที่สุดในโลก และสินค้าอุปโภค-บริโภคราคาถูกลงๆ ทำให้เป็นประเทศที่ได้รับการลงทุนจากต่างชาติ (FDI) สูงเป็นอันดับสองของโลกรองจากสหรัฐอเมริกา โดยเฉลี่ยปีละกว่า 60 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ และจีนได้เปรียบดุลการค้ากับสหรัฐอเมริกาว่า 101.9 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี ค.ศ. 2000 และเพิ่มมากขึ้นเป็น 232.5 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี ค.ศ. 2006 และคาดว่าจะมากกว่า 200 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี ค.ศ. 2007
3. ในปัจจุบันจีนเป็น “โรงงานของโลก” และจีนกำลังกลายเป็นประเทศที่ผลิตสินค้าอุตสาหกรรมที่ทันสมัยขึ้น

เช่น รodynต์ สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ และสินค้าเทคโนโลยีสารสนเทศ นาย James W. Adams ประธานธนาคารโลกกล่าวว่า “อะไรดีสำหรับเศรษฐกิจจีนจะดีสำหรับเศรษฐกิจโลกด้วย” (What is good for the Chinese economy is good for the world economy) และจีนยังเป็นประเทศที่ลดความยากจนได้รวดเร็วที่สุดในโลก ในช่วงปี ค.ศ. 2001 – 2004 จีนสามารถลดจำนวนประชากรที่ยากจนจาก 16% เหลือ 10% ซึ่งเป็นความสำเร็จที่ธนาคารโลกชื่นชมเพราะแม้แต่ยุโรปและสหรัฐอเมริกายังไม่สามารถลดความยากจนทั้งหมดได้ ก้าวต่อไปคือการพัฒนาชนบทและพัฒนาเศรษฐกิจให้ทันสมัยมากขึ้น ในเกือบ 30 ปีที่ผ่านมาจีนมีชั้นกลางมากกว่า 100 ล้านคน (ที่มีเงินออมมากกว่า 500,000 หยวน) และจะเพิ่มเป็น 2 เท่าในปี ค.ศ. 2015

ผลจากความสำเร็จทั้งหมดนี้มาจากจุดเริ่มต้นเมื่อตั้งเสี่ยวผิงปฏิรูปเศรษฐกิจ อันนำมาสู่การนำพาประเทศไปพบความรุ่งเรืองและไฟบุลย์ของมวลมหาประชาชนจีน จึงอาจถือได้ว่า ตั้งเสี่ยวผิง คือผู้นำในกระบวนการ “นวัตกรรมทางความคิด” (สันติ ตั้งรพีพากร, 2547, หน้า 69) อย่างแท้จริง

ในส่วนทางด้านของฝ่ายสหรัฐอเมริกานั้น ในยุคของประธานาธิบดีบิล คลินตัน เศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาค่อยๆ ดีขึ้น มีการเพิ่มภาษีและในขณะเดียวกันก็มีการลดการใช้จ่ายภาครัฐลงไป ทำให้สภาพการใช้จ่ายเงินเกินดุลในภาครัฐบาลลดลง แต่เมื่อสิ้นสุดวาระของประธานาธิบดีบิล คลินตัน เข้าสู่ยุคของประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช ก็ได้เผชิญกับปัญหาสภาวะ

เศรษฐกิจถดถอย (Recession) ในปี ค.ศ. 2001 อันเป็นปีแรกในการดำรงตำแหน่ง ขณะนั้นสหรัฐอเมริกาได้เผชิญกับวิกฤตการณ์ดอตคอม (Dot-Com Crisis) และเหตุการณ์ “11 กันยายน” ส่งผลให้ GDP ต้อง “ติดลบ” ถึงสามไตรมาส รัฐบาลบุชจึงใช้นโยบายเศรษฐกิจมหภาค (Macro-Economic Policies) ผ่อนคลายแบบ “สองประสาน” ในการกอบกู้ฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศที่ถดถอยลงสามไตรมาส ซึ่งก็หมายถึงการอัดฉีดปริมาณเงิน (Money Supply) หรือสภาพคล่องออกมาอย่างมากมายมหาศาลและต่อเองนั่นเอง แต่การแก้ไขปัญห เศรษฐกิจของรัฐบาลบุชกลับทำให้เศรษฐกิจนั้นแยกลงไปอีก และยังไม่สามารถหาทางออกได้ จนมาถึงสมัยของประธานาธิบดีบารัค โอบามา ที่ต้องกู้ยืมเงินมากระตุ้นเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา (อหิภิกิต แสงสุข) จนทำให้จีนกลายเป็นประเทศที่มีทุนสำรองระหว่างประเทศที่ถือครองพันธบัตรสหรัฐมากที่สุดในโลก อีกทั้งยังต้องเผชิญกับปัญหาวิกฤติแฮมเบอร์เกอร์ในปี ค.ศ. 2008 และวิกฤตินี้ตั้งแต่วันตก ทั้งสองวิกฤตินี้ได้ทำลายชื่อเสียงของสหรัฐอเมริกาในฐานะผู้นำทางเศรษฐกิจของโลกไปโดยปริยาย

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและสหรัฐอเมริกานั้นวางอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์แห่งชาติของตน (พิชัยพันธุ์ ชาญภูมิติล, 2538, หน้า 261) โดยพยายามแสวงหาจุดร่วมในผลประโยชน์เหล่านั้น ซึ่งก็สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่เปลี่ยนไปในยุคหลังสงครามเย็น เป็นผลประโยชน์ในเชิงสร้างสรรค์มากขึ้น ซึ่งก็คือ พัฒนาเศรษฐกิจ พัฒนาประเทศ การยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนใน

ประเทศตน และการดำรงรักษาสันติภาพและเสถียรภาพของโลก ทั้งจีนและสหรัฐอเมริกาต่างตระหนักดีว่า ต่างฝ่ายต่างเป็นจักรเพื่องตัวสำคัญในเวทีระหว่างประเทศที่จะขับเคลื่อนโลกไปในทิศทางแห่งสันติภาพและความสงบสุขหรือสงครามและความวุ่นวาย

อย่างไรก็ดี กว่าที่ทั้งสองประเทศจะตระหนักถึงความสำคัญของกันและกันได้ นั่น ก็ต้องใช้ระยะเวลาช่วงหนึ่งหลังยุคสงครามเย็น เมื่อสิ้นสุดสงครามเย็นสิ่งสุดลงใหม่นั้น ทั้งสองประเทศกำลังขัดแย้งกันอย่างหนักในประเด็นสิทธิมนุษยชนอันเกิดจากวิกฤติการณ์เทียนอันเหมิน ความสัมพันธ์อยู่ในระยะเสื่อมทรามอย่างมาก แม้กระทั่งเมื่อต่างฝ่ายต่างเปลี่ยนประธานาธิบดีในปี ค.ศ. 1993 แล้ว แต่ผลกระทบจากวิกฤติการณ์ดังกล่าวก็ยังคงเป็นเงาดำในความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสอง

หลังจากปี ค.ศ. 1993 เป็นต้นมานั้น ทั้งสองประเทศได้มีความพยายามอย่างมากที่จะฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยเฉพาะฝ่ายสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งกำลังดำเนินนโยบายเปิดประเทศและปฏิรูปเศรษฐกิจ (ที่มา: ยิง, ลี เทีย, 2548, หน้า 58-61) อย่างแข็งขันและตระหนักดีว่า สหรัฐอเมริกาเป็นอภิมหาอำนาจขนาดใหญ่หลังยุคสงครามเย็นที่จีนจำเป็นต้องสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีไว้ สหรัฐอเมริกานั้นมีความสำคัญกับการต่างประเทศของจีนทั้งในระดับทวิภาคี เพราะสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศใหญ่ที่สามารถกดดันจีนได้ต่าง ๆ นานา และเป็นได้ทั้งปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรคต่อการพัฒนาและการเข้าร่วมกิจการระหว่างประเทศของจีน อีกทั้งยังเป็นตัวแปรสำคัญในการสร้างบูรณภาพทางดินแดนของจีน โดยเฉพาะในกรณีการรวมไต้หวันด้วย ในระดับภูมิภาค สหรัฐอเมริกาพยายามเข้ามามีบทบาทอย่างมากในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกที่จีนมีที่ตั้งอยู่ ทำให้จีนไม่อาจหลีกเลี่ยงที่จะไม่มีปฏิสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาได้ และหากจีนขัดแย้งกับสหรัฐอเมริกา

ย่อมจะไม่ส่งผลดีต่อสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาค เพราะหากว่าจีนสามารถเป็นมิตรกับสหรัฐอเมริกาได้ ย่อมจะก่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจของจีน และยังสามารถแสวงหาความร่วมมือทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมกับประเทศอื่นๆในภูมิภาคได้ด้วย และไ้ระดับโลก จีนตระหนักถึงความเป็นอธิปไตยอำนาจอของสหรัฐอเมริกาทั้งในด้านการเมือง การเศรษฐกิจ และการทหารเป็นอย่างดี การขัดแย้งกับสหรัฐอเมริกา อันจะนำไปสู่การเผชิญหน้ากัน โดยเฉพาะทางทหารนั้น ไม่เป็นผลดีต่อจีนเป็นอย่างมาก เพราะจีนยังอยู่ในระยะพัฒนาและปรับปรุงประเทศให้ทันสมัย การเผชิญหน้ากับสหรัฐอเมริกาจะสร้างปัญหาให้จีนในเวทีระหว่างประเทศอย่างมาก และจะกลายเป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศของจีน ประกอบกับจีนกำลังยกระดับสถานะระหว่างประเทศของตนและสร้างบทบาทที่ต้องการรับผิดชอบต่อกิจการของโลกมากขึ้น ดังนั้นการร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาน่าจะเป็นแนวทางที่ให้ประโยชน์แก่จีนมากกว่า

เมื่อรัฐบาลจีนตระหนักเช่นนี้แล้ว การกำหนดและดำเนินนโยบายที่มีต่อสหรัฐอเมริกาในยุคนี้ จึงเป็นไปในทางที่เป็นมิตรและต้องการใกล้ชิดสหรัฐอเมริกามากขึ้น ถึงแม้ว่าจะแข็งกร้าวไปบ้างในช่วงของประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช แต่เมื่อเข้าสู่ยุคของประธานาธิบดีบารัค โอบามา ท่าทีของสหรัฐอเมริกาก็ได้อ่อนลงและยอมเป็นมิตรกับจีนมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ทุกระดับของจีน

สาธารณรัฐประชาชนจีน นับแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและน่าสนใจ อันเนื่องมาจากการที่ประเทศจีนเป็นประเทศขนาดใหญ่ มีประวัติศาสตร์ต่อเนื่องมานานหลายพันปี อีกทั้งยังคงเคยเป็นอู่อารยธรรมในสมัยโบราณ ตลอดจนมีเอกลักษณ์

โดดเด่นไม่เหมือนชาติอื่น ส่งผลให้จีนสามารถฝ่าฟันภัยและวิกฤตต่างๆ มาได้จนถึงปัจจุบัน การที่จีนผงาดขึ้นมาเยือนบนเวทีทางเศรษฐกิจระดับประเทศได้อย่างโดดเด่นนั้น ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ นโยบายทางเศรษฐกิจของจีน ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญที่ต้องศึกษาและทำความเข้าใจ เพื่อให้เห็นถึงแนวทางและยุทธศาสตร์ในการดำเนินการของประเทศจีน อันนำมาซึ่งความมั่งคั่งมั่นคง เป็นปึกแผ่น และเข้มแข็ง จนกลายเป็นประเทศมหาอำนาจประเทศหนึ่งในเวทีโลก อีกประเด็นในความเปลี่ยนแปลงของการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของจีนที่น่าสนใจคือ ความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาในด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีลักษณะเป็นมิตรและศัตรูสลับกันไปมานับตั้งแต่อดีต แต่การที่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจะดีขึ้นได้นั้น จำเป็นจะต้องเกิดจากปัจจัยของทั้งสองฝ่ายมาผสมผสานกัน มิใช่เกิดจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเท่านั้น ในส่วนของจีนและสหรัฐอเมริกานั้น อาจกล่าวได้ว่าทั้งสองฝ่ายได้เรียนรู้ซึ่งกันละกัน และพยายามประนีประนอมในความสัมพันธ์และนโยบายของแต่ละฝ่าย จนกระทั่งเกิดการพัฒนาและฟื้นฟูความสัมพันธ์จนก้าวหน้ามาได้ในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ที่พัฒนาไปในทางที่ดีนี้ ก็มีข้อกังวลปราศจากซึ่งข้อพิพาทโดยสิ้นเชิง ทั้งสองประเทศยังขัดแย้งกันในหลายประเด็น ซึ่งมีประเด็นที่สืบเนื่องและประเด็นที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งได้แก่ ปัญหาไต้หวัน ปัญหาวิกฤตการณ์เทียนอันเหมิน ปัญหาสิทธิมนุษยชน ปัญหาเศรษฐกิจการค้า การที่สหรัฐอเมริกามีความเสียหายที่เพิ่มมากขึ้น ได้แก่ การขาดดุลสภาพดุลการค้า หนี้สินที่เพิ่ม แต่ความบาดหมางต่าง ๆ เหล่านี้ได้รับการแก้ไขให้บรรเทาเบาบางลงไปมาก โดยทั้งสองฝ่ายมีการเจรจากันตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังเกิดปัญหา เพื่อหาทางออกทบทวนกระเทือนความสัมพันธ์อันดีต่อกันให้น้อยที่สุด เป็นผลให้

บางปัญหาสามารถแก้ไขให้ลุล่วงไปได้ ในขณะที่บางปัญหาก็ได้รับการแก้ไขให้อยู่ในสถานการณ์ที่ดีขึ้นดังนั้น นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีต่อสหรัฐอเมริกาในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา นั้นมีลักษณะที่สม่ำเสมอและมีจุดยืนที่ชัดเจน เน้นการเสริมสร้างสันติภาพและเสถียรภาพทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี (วิรัช ลีหมทองกุล) ในขณะที่นโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกานั้นกลับมีลักษณะที่ไม่แน่นอน เปลี่ยนแปลงไปตามตัวประธานาธิบดีและกลุ่มอำนาจที่ขึ้นบริหารประเทศ ทำให้การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจีนและสหรัฐอเมริกานั้นจำเป็นต้องศึกษาจากทั้งสองฝ่าย จึงจะสามารถเข้าใจปฏิสัมพันธ์โดยรวมของทั้งสองประเทศได้

จากผลการวิจัยของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สามารถสรุปได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและสหรัฐอเมริกาในศตวรรษที่ 21 ทั้งสองประเทศมีการติดต่อ แลกเปลี่ยน เจรจา และร่วมมือกันมากขึ้นในด้านต่าง ๆ เพื่อผลประโยชน์ของทั้งสองประเทศเอง และผลประโยชน์ของภูมิภาคและของโลก อย่างไรก็ตาม ในขณะเดียวกันก็ยังมีข้อขัดแย้ง ความบาดหมาง และปัญหาที่ต้องการการประสาน แต่โดยภาพรวมแล้ว ความสัมพันธ์ในยุคนี้เป็นความสัมพันธ์ที่มีลักษณะเป็นมิตรและคู่แข่งต่อกัน เพราะทั้งสองประเทศยังต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอยู่

ข้อเสนอแนะ

1. ความร่วมมือระหว่างจีน-สหรัฐอเมริกา ควรจะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สานสัมพันธ์และแสดงความจริงใจต่อกันก็จะสามารถร่วมกันพัฒนาเศรษฐกิจโลกให้เป็นไปอย่างราบรื่นได้ ตลอดจนเป็นการเพิ่มอำนาจต่อรองในด้านเศรษฐกิจโลกให้แก่จีนและสหรัฐอเมริกา และประเทศอื่น ๆ ที่กำลังพัฒนาได้เป็นอย่างดี

2. การวิจัยครั้งต่อไปควรจะศึกษาแนวโน้มความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจจีน-สหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะเมื่อมีการเปลี่ยนผู้นำจีนไปสู่คณะผู้นำรุ่นต่อจาก หูจิ่นเทา ในปี ค.ศ. 2012 เป็นนายสี จิ้นผิง ซึ่งได้รับเลือกเป็นผู้นำรุ่นต่อมา ซึ่งให้ความสำคัญต่อหลักการสังคมนิยมและรูปร่างของจีนยุคใหม่ เพื่อเป็นทิศทางของการบริการประเทศจีนต่อไป

3. สหรัฐอเมริกาควรปรับท่าทีที่มีต่อจีนโดยหันมาสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับจีนให้มากยิ่งขึ้น เพื่อคงความเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจและช่วยกันแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในประเทศโลกที่สามให้เกิดการพัฒนายิ่งขึ้น สหรัฐอเมริกาควรปรับลดความพยายามที่จะแทรกแซงจีนในด้านต่าง ๆ ด้วยความที่จีนและสหรัฐอเมริกาต่างก็เป็นประเทศที่มีฐานะเป็นชาติที่ยิ่งใหญ่ ประเทศทั้งสอง จึงควรที่จะร่วมมือกันในการพัฒนาโลกมากกว่าที่จะมาแข่งขันหรือเป็นศัตรูกัน

เอกสารอ้างอิง

- จุลชีพ ชินวรรณ. (2540). **ฮ่องกงใต้ธงแดงจีนหนึ่งประเทศ สองระบบ กับฮ่องกง 1997**. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วริษฐ์ ลิ้มทองกุล. (2554). **มังกรผลิตแผ่นดิน The Rise of Asia's Big Brother**. กรุงเทพฯ : ผู้จัดการ.
- พิชยพันธุ์ ชาัญภูมิตล . (2538). **ผลประโยชน์แห่งชาติ”**, สราญมย์
- สุรัชย์ ศิริไกร.(2558).**จีนในฐานะประเทศมหาอำนาจในศตวรรษที่ 21**.
- สันติ ตั้งรพีพากร.(2547). **ยุทธศาสตร์ 3 ก้าวหนทางสู่ความสำเร็จแบบ จีน**.กรุงเทพฯ : มติชน.
- สมภพ มานะรังสรรค์.(2546). **พัฒนาการเศรษฐกิจจีนหลังยุคปฏิรูปฯ,”**
ใน จีน มหาอำนาจในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : วิถีทรรศน์.
- ยิง, ลี เทีย. (2548) “**ทฤษฎีว่าด้วยการเปิดประเทศ.**” ใน **สู่ทางการปฏิรูปและเปิดประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีน**,
กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน-คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
- Retrieved Jul 5, 2016 from พิเชษฐ ชัยยัง, **เศรษฐกิจของประเทศจีน** , http://www.baanjomiyut.com/library/china/01_2.html.
- Retrieved Aug 10,2016 from อธิกิต แสงสุข. **โอบามา: การเมืองใหม่ เศรษฐกิจใหม่** [Online]. Available URL: <http://pokpong.org/in-the-news/obama-regime/>

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้านเศรษฐกิจ...ชลดา เศรษฐกิจและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทพโยอิน

Retrieved Jul 20, 2016 from วิธีร์ พานิชวงศ์, สิทธิ สุนทรานุรักษ์
และวิเชียร แก้วสมบัติ, **ทุนนิยมจีนบนกระแสโลกาภิวัตน์ทาง
เศรษฐกิจ**:[http://www.thailandindustry.com/home/new
s_print.php?id=1215%A7ion](http://www.thailandindustry.com/home/news_print.php?id=1215%A7ion)

Retrieved Apr 12, 2016 from **แกะรอยสื่อจีน: “สังคมนิยม” สู่ “ทุน
นิยม”**: [http://www .manager.co.th/China/ViewNews
.aspx?NewsID=9550000104918](http://www.manager.co.th/China/ViewNews.aspx?NewsID=9550000104918)

Retrieved Aug 8, 2017 from **วิรัช ลิ้มทองกุล. อนาคตความสัมพันธ์
จีน-สหรัฐฯ**:[http://info.gotomanager.com
/news/printnews.aspx?id=77976](http://info.gotomanager.com/news/printnews.aspx?id=77976)